

НОВІ РІШЕННЯ В ОСВІТІ: ЦИФРОВІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

*Кудрявцев В.М., к.е.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Технологічна революція на тлі всесвітньої пандемії внесла серйозні зміни в усі сфери життєдіяльності сучасного суспільства, прискорила і оголила вже сформовані тренди. Потреба глобального суспільного розвитку задала вектор безперервної модернізації та цифрових інновацій, диктуючи нові вимоги до людини та її життєзабезпечувальних соціальних структур. Ці зміни захопили і сферу освіти, поставивши перед нею нові завдання, реалізація яких залежить від застосування цифрових технологій і впровадження нових рішень.

Сьогодні світові ринки потребують нових технологічних рішень, покликаних здійснити радикальні та масштабні перетворення не тільки в усіх сферах виробництва, а й сформувати нові моделі в системі освіти, які б відповідали вимогам цифрової економіки та запитам сучасного бізнесу. При цьому основні сили мають бути спрямовані на те, щоб змінити звичні всім способи і підходи навчання людей, що є серйозним інтелектуальним викликом 21 століття як для дослідників освіти, так і для країни загалом, який тягне за собою підготовку активної, вправної людини-лідера змін із креативними навичками та чудовим інстинктом, здатного йти в ногу з часом і досягати успіху в умовах цифрових оновлень.

Нині система освіти України має консервативний та інертний характер, лише на трохи відповідаючи сучасним викликам і глобальним трендам. Тому цей аспект є особливо актуальним для української освіти,

що зумовлює формування нових якостей особистості, необхідних для ефективного існування в умовах становлення цифрової економіки, а також перехід до цифрових технологій та нових рішень у навчанні, зорієнтованих на розвиток компетенцій відповідно до сучасного цифрового освітнього середовища та стрімких технологічних змін. Більшість ЗВО здійснили спроби стратегічних змін, які спрямовані на найкоротші перспективи розвитку, проте переважна частина закладів освіти не розглядає нові формати освіти, обмежуючись традиційними моделями ведення та реалізації університетської освіти, які мають ситуаційний і несистемний характер, що недостатньо відповідає баченню цифрової трансформації. Тому в довгостроковому розвитку потрібна нова парадигма освіти, яка повністю змінює мислення сучасної людини, навчає її бути гнучкішою та ефективнішою в роботі та в житті, спрямовує на самовизначення та постійний саморозвиток. Для цього в системі освіти необхідні впровадження та реалізація принципово нових підходів, технологій «майбутнього» та футур-рішень, що поєднують у собі гібридні компетенції, які включають як традиційні знання та вміння, так і цифрові навички, що здатні забезпечити комплексну підготовку та розвиток висококваліфікованих кадрів.

Вищесказане зумовлює необхідність вивчення проблем використання цифрових освітніх технологій та обґрунтування можливостей інноваційних рішень в освіті, що відповідають викликам цифрового світу, спрямованих на побудову нових горизонтів навчання і зміцнення позицій українських ЗВО. Сьогодні важливо адаптуватися до постійних змін, навчитися приймати їх як природний стан сучасного і складного світу.

«Нова парадигма освіти» – це система формування нових принципів, методів і підходів, спрямованих на проєктування сучасних освітніх траєкторій підготовки фахівців, що володіють компетентностями 21

століття, відповідають трендам цифрової економіки.

Таким чином, головне завдання нової парадигми освіти – переглянути освітні процеси і технології та дати учням можливість формувати навички, необхідні для професійного, суспільного та особистісного успіху, а отже підготувати людину, здатну керувати власним навчанням у складному багатозадачному світі. Компетенції майбутнього, або компетенції «складної людини», мають містити в собі «нові грамотності» та бути спрямовані на готовність жити й розвиватися в суспільстві зі складною стратегічною невизначеністю.

«Спеціалізовані контекстні навички» або, як їх сьогодні прийнято називати, навички “Hardskills” (жорсткі навички) застосовуються в конкретному професійному контексті, включно з фізичними та соціальними навичками, наприклад (програмування, вивчення мов, керування автомобілем, відеоблогінг і т. п.).

«Кросконтекстні навички» навички “Softskills” (м'які навички) застосовуються в ширших сферах соціальної або особистої діяльності, спрямовані на здобуття цифрової грамотності, цифрової гігієни, формування екологічного мислення, здатності до співпраці та командної роботи тощо.

«Екзистенціальні навички» – це універсальні навички, які можна застосовувати впродовж усього життя в різних життєвих сферах складного та нестабільного суспільства. Вони формують життєстійкість, рішучість, концентрацію уваги, творчість, самопізнання, здатність вчитися, перенавчатися і саморозвиватися.

Для того, щоб людина могла легко і швидко формувати цю траєкторію розвитку, необхідні фундаментальні вміння – «метанавички». Вони спрощують і прискорюють розвиток інших навичок, вчать подолати негативні емоції, передбачати приховані перешкоди й можливості, дають змогу легко виробляти звички до працездатності та регулярності дій,

керувати увагою й емоціями, розвивати уяву та інтуїцію.

На даний момент часу ми спостерігаємо, як більшість освітніх стартапів намагаються на ці формати відповідати. З'явилися проекти з персоналізованого навчання, проекти, які дають змогу отримувати різні типи дослідів, проектувати те, що людина вивчає, проекти, що комбінують цифровий формат онлайн навчання з деяким практичним, живим освітнім досвідом, тобто те, що сьогодні називають змішаною освітою. Розроблено інструменти з планування кар'єри, мовні платформи, освітні інтенсиви в тій чи іншій сфері діяльності, програми з підвищення фінансової, цифрової грамотності тощо. Однак існує величезна кількість нерозвинених ніш, які в найближчому майбутньому потребуватимуть освітніх інвестицій, наприклад, симулятори та ігрові технології в освіті.

Вкрай важливо мислити про освіту і про ті проекти, які вона реалізує, не як про заходи, за допомогою яких можна точково усунути недоліки і вдосконалити систему освіти. Необхідно міркувати глобально з позиції довічної взаємодії людини з освітньою системою, розвиваючи технології супроводу впродовж усього життя – «HR tech», технології, що супроводжують особистісний саморозвиток і благополуччя, біотехнології, фінансові та цифрові технології, створюючи таким чином інфраструктуру людського розвитку.

Важливе місце в новій освітній парадигмі сьогодні відводять і компонентам оцінювання. Оцінювання є головним аспектом з точки зору того, де відбуватиметься освітній прорив. Наявна дотепер архаїчна система оцінювання не змінювалася з 50-х років 20 століття і сьогодні не відповідає можливостям 21 століття.

Цифрові платформи, на яких ми проводимо значну кількість часу, знають про нас у рази більше, ніж освітні заклади, бо вони здатні оцінювати емоційний профіль, вподобання та інтереси. Тож, можна стверджувати про можливість перенесення подібних цифрових профілів в

освітнє середовище, що дадуть змогу оцінювати вподобання людини щодо стратегії навчання та якості навчального досвіду. Усе це можна оцінювати за допомогою великих даних, використовуючи блокчейн, профілі «цифрових двійників» тощо. Це зона досить серйозного розвитку, і якщо з'являться платформи, здатні ефективно оцінювати тих, хто навчається, у реальному часі, то в найближчій перспективі це будуть найпривабливіші рішення, затребувані як для нової, так і для наявної системи освіти. Крім цього, до рішень, які ще мають виникнути в розвитку нової освітньої системи, можна віднести проекти нових форм навчання в адаптивному форматі, що дають змогу підлаштовуватися під кожну людину, персоналізувати контент, зробити освіту в доповненій реальності зі сценаріями застосування штучного інтелекту як наставника, що супроводжує навчання людини, зі сценаріями ігрових симуляторів тощо.

Таким чином, кардинальна зміна системи освіти в Україні, що супроводжується цифровою трансформацією, вимагає, з одного боку, побудови оптимальної освітньої траєкторії розвитку, орієнтованої на результат, яка дає змогу розв'язувати проблеми підвищення якості навчання, а з іншого – сприяє оволодінню учнями новими, універсальними навичками, конкурентоспроможними на ринку праці та необхідними для пристосування в складному світі. Навіть більше, цифровізація в освіті актуалізує питання про систему оцінювання знань, оновлення якої є першочерговим завданням і важливою складовою освітнього процесу.

Тож цифрова трансформація вимагає від нас сьогодні, щоб ми переглянули всю логіку освітньої системи та спроектували природну модель довічної освіти. Вона має враховувати рівень і тривалість життя українського населення, якість самого процесу навчання і пов'язані з ним емоції та переживання (радість, задоволення, довіру, любов, розуміння, здоров'я тощо) і легко трансформуватиметься та розвиватиметься за допомогою сучасних цифрових технологій.